

одиному и бьющюся с ними крѣпко, видившимъ же имъ (= снузникам), яко Левъ одинъ бьеться с ними (= Ятвягами), навратишася *Малий* на помощь ему, Львови же убодшему сулицю свою въ щить его и не могущю ему тулится, Левъ Стекынѣтя (вар.: Сѣтинкента) мечемъ уби и брата его прободе мечемъ.

В тексті, як бачимо, читаєть ся *Малий*, і в показчику означено: Малій — воєв. ятвязський (даремно сюди же занесено й Мілія бакотського); до такого розуміння чи не понудило те: „убодшему сулицю въ щить его“, але се „его“ належить до Стекинтя, як видко з контекста. Тим часом при „Малий“ стоїть „навратишася“.

Думаю отже, що треба читати *малии* = маліи = небагато, раусі, так як читало ся в першій виданню (П. с. л. II с. 191): „маліи“¹⁾, себ то „снузници“, що втікли були, та вернулись і далі „на коних гоняще“, разом з Львом били Ятвягів.

Таким чином ятвяжський вождь чи князь Малій відпадає, а натомість маємо не численних дружників Льва, що виратували його.

М. Грушевський.

Наданне Оришевському Копистерина та Гайсина.

Недавно видане заслуженим дослідником нашого минулого д. Ол. Яблоновським реєстр „kozaków nizowuch zaporoskich i rzeczesznych“ 1581 р., під проводом Яна Оришевського, „поручика козаків низових Запорозьких“²⁾, поновляє інтерес до цікавої та мало знаної фігури сього чоловіка, одного з перших урядових вождів козацьких. Як бачимо з оповідання його братанича Мартина Бельського, сей чоловік, „що у козаків був гетьманом немалий час і добре знає ті краї“³⁾, дійсно був обізнаний з українськими відносинами і значінне великої русько-татарської боротьби розумів ліпше від сучасних політиків польських.

Документ, що подаю я тут, представляє його в иньшій ролі — державця українських „пустинь“: король Стефан надає 1577 р. Оришевському, „служебникови“ свому, як названий він в тексті обляти,

¹⁾ А за ним і в виданню Петрушевича — Волинско-Галицкая летопись с. 84.

²⁾ Zródła dziejowe t. XIX р. 154. Що значить rzeczeszny — чи не походить від слова rzeczka — козаки з Дніпрового Низу й з-по-над річок?

³⁾ Kronika M. Bielskiego, вид. Туровського с. 1360.

до віку, за його заслуги, „пустині“ — Копистерин, „на Кучманській шляху“, та Гайсин з Гоголем, що „позбавлені володарів, мешканців та культури“, лежать на пограниччю татарським. Отже Оришевський виступає в ролі ніби піонера колонізації й культури. Але й тут, як то часто бувало з такими наданнями, зражує себе самий документ — показує ся, що „пустині“ сї мали вже володарів давнійше — Копистерин держав Дахно Копистеринський, а Гайсин якийсь Матвій Мизиничинко (очевидно — Мизинченко), небіжчики, а тепер „сусіди неправно претендують на користання“ тими маєтностями. Дахна (або Данька) Копистеринського ми знаємо — виступає він з своїм братом Кайдашом серед тих „підлійших“ земель браславських, що „невідомо звідки прийшовши, боярами називають ся и селища без надання господарського під собою держать“¹⁾. До тієїж категорії належав, мабуть, і Мизинченко; 1545 року „селище“ Гайсин належало до князів Соколинських.²⁾ Що до Гоголя, то се, очевидно, урочище Гоголів, коло с. Чечелівки (на схід від Гайсина): на початку XVII в. згадуєть ся грунт Гоголів, Гоголівський ліс коло Чечелівки, а нарешті сї дві назви ідентифікують ся³⁾. Чечелівка має свою назву, очевидно, від Чечелів, також „підлійшої“ родини землянської; мабуть, її належав і Гоголів. Отже і тут стрічаємо ми вічну історію — неправних володарів — Русинів, яких витискає на основі королівського надання упривилєваний державець. Можливо одначе, що й ті „неправні“ не зовсім були такими: Копистерин ще в пол. XV в. (1448 р.) надано „шляхетному Данилу“,⁴⁾ і хто зна, чи не був той Дахно Копистеринський його потомком.

Чи розпочав колонізаційну роботу на наданих пустинях Оришевський — не маю відомостей. Вже в кінці XVI в. Копистерин належав до Єронима Язловецького; на початку XVII в. Гайсин належав до Острожських, а Чечелівка до Жабоклицьких.⁵⁾

Oblata pro parte servitor(is) Oriszowski.

Actum in castro inferiori Leopoliensi feria quarta post festa solennis Paschae proxima anno Dni millesimo quingentesimo octuagesimo.

¹⁾ Zródła dziejowe t. VI p. 124—5.

²⁾ Zródła dziejowe t. VI p. 123, пор. Архивъ Ю.-З. Рос VI, 1 с. 23.

³⁾ Zródła dziejowe t. XX p. 556, 613, 618.

⁴⁾ Akta grodz. i ziem. V p. 165.

⁵⁾ Zródła dziejowe t. XX p. 398, 424, 556.

Ad officium actaque praesentia castr. capitanealia Leopoliensia oblatae sunt litterae papireae infrascriptae sac. regiae mtis servitoribus (sic) gnosi Ioannis Oriszewski datae et concessae, quarum litterarum tenor de verbo ad verbum sequitur et est talis:

Stephanus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithwaniae, Rusiae, Prusiae, Mazouiae, Samogitiae, Kijouiae, Wolchiniae, Podlachiae, Liwoniae etc. necnon princeps Transilwaniae.

Significamus tenore praesentium quibus expedit universis et singulis, harum noticiam habituris, quod nos benignam r(ation)em habentes servitorum gnosi Ioanis Oriszewski, que nobis summe fide (sic) et diligentiae exhibet, cupientesque eum et de nobis et de republica regni nostri ad bene merendum promptiorem et ala(crior)em imposte- rum reddere, dedimus, do(navimus et conces)simus illi, prout per praesentes damus, (donamus) et concedimus loca certa et possessiones.. desertas, possessoribus, habitatoribus (cul)turaque carentes, in confinibus Tar(ta)rorum sitas, quas vicini, illis locis propinquiore, eorum usumfructum nullo iure sibi vendicant, iure advitalicio posi- dendas unam vcz(videlicet) possessionem desertam Kopisterin vo- catam in transitu, vulgo na Koczmaskim sliaku, inter Barum et Braczlaiam ad flumen Morochwa com(un)iter apelatum sitam, q(uam) nobilis olim Dachno Kopisterinski tenuit, et alteram quoque incultam Aissin et Hohul dictam, ultra fluvium Boch sitam, quam torenns Sob p(er)fluit, quoque an(tea) a quodam vita functo Matiae (sic) Mizeni- zinko posidebatur. Quibus quidem bonis nostris locis et possessionibus utrisque, in pallatinatu capitaneatuque Braczlaiensi iacentibus, idem ipse gnosis Ioannis Oriszewski utetur, fruetur eaque posidebit et te- nebit integre cum omnibus et singulis agris, pratis, campis, fluminibus eorumque ripis, stagnis, lacubus, piscaturis, silvis, mericis, saltibus et receptaculis ferrarum, earum venationibus, prout ad nos mensamque nostram pertinent, necnon cum omnibus et singulis proventibus, co- modis et proven(tibus), que nunc in eisdem bonis sunt aut succe(ssu) temporis humana industria aucta et insti(tu)ta esse possunt, nullis penitus exceptis nec (pro) nobis successoribusque sr. nostris aut pro quo(cunque) alio reservatis, idque ad extrema vitae tempora, salvis tamen iuribus reipublicae regni nostri ac... nostris ad ea bona et possessiones permanentibus. In quorum indubiam fidem manu nostra subscripsimus et sigillum regni nostri praesentibus apendi iusimus. Datum ex castris nostris ad Laternam die quinta mensis septembris anno Dni millesimo quingentesimo septuagesimo septimo, regni nostri anno secundo. Stephanus rex.

Архив Бернардинський у Львові, Львівського ґроду кн. 339 р. 1557 (книга замочла з одного боку; пропущене означено точками, в () взято доповнене по контексту, а також взате з скорочень).

М. Грушевський.

Куренда перемиского єпископа Івана Снігурського з р. 1827.

Причинок до історії нашої церкви від часу ревіндикації (1772) Галичини до Австрії.

Куренда, низше передрукована, є цікавою ілюстрацією образования наших душпастирів-парохів початку ХІХ столітя і їх зносин зі своїми парохіянами. Парохами були тоді сьвященики *antiquae educationis i studii rutheni*, з виїмкою кількох зі шкіл латинських. Сьвященики *antiquae educationis*, люди з низькою осьвітою, потребували, задля висьвячення, вивчитись всього-на-всього одним-однісеньку книжку: „Богословію нравоучительную“, видану Ставропігійским братством р. 1760 у Львові.

Ще низше в осьвіті від згаданих душпастирів стояли так звапі „дядьки“ або „Луцаки“, що доступали сьвячення за добру оплату в Холмі або Луцку. Особливо єпископ холмский, Порфирій Важинський, достачав єпископам галицким: львівському і перемискому, таких неуків-сьвящеників, а на їх наріканя та жалї відповідав словами псалму Давидового: „Всякое дыханіе да хвалить Господа!“

З заложенєм духовної семінарії у Львові (1783) і заведенєм руских викладів на виділі фільософічним і богословским для руских кандидатів духовних (1787), що по латині зовсім не розуміли, піднеслась осьвіта у нашого духовенства. Сьвящеників *antiquae educationis* а особливо „Луцаків“ ставало в перших двох десятках ХІХ столітя чим раз то меньше — вимирали — а на їх місце вступали душпастирі молодші з так званого „руского інституту“ університету львівського: сьвященики *studii rutheni*.

Від років 20-тих сего віку, по поновнім отвореню університету у Львові (1817), знесеного 1805 р., лучались між рускими духовними чим раз частійше люде з університетскою осьвітою, тільки се були *rari nantes in gurgite vasto*!

Характеризуючи тут коротенько душпастирів-парохів (до яких ся куренда відносить ся), не маю я цілком на думці тих кількох учених теологів, докторів богослова, що кінчили свої студії в Відни